



وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی

پیش‌نویس مصوبات برای طرح و تصویب

«سند ملی تغذیه و امنیت غذایی»

آذرماه ۱۳۹۷

Supportive Note

خلاصه پشتیبان

بیان مساله و ضرورت آن

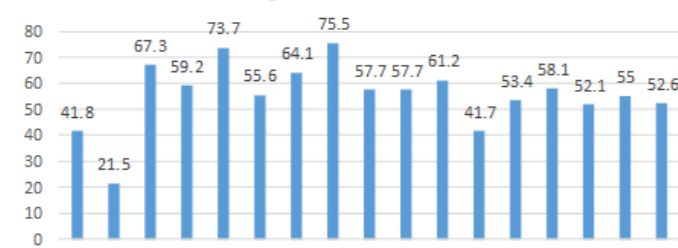
مطابق گزارش سازمان جهانی بهداشت اولین عامل خطر مرگ زودرس ایرانیان «تغذیه» است. سیاست‌ها و برنامه‌های دولت که با هدف توسعه سلامت تدوین می‌شوند لازم است در برگیرنده تدارک غذای سالم و مناسب بوده و به لحاظ اقتصادی و اجتماعی برای سرپرست و آحاد خانوار قابل تامین و قابل دسترسی باشد. به گونه ای که با تامین نیازهای تغذیه ای منجر به سیری سلولی شود.

به استناد اسناد بالا دستی به ویژه مواد ۳۲، ۳۴، ۳۷، ۳۸، ۴۳، ۴۵ و ۱۴۹ قانون برنامه پنجم توسعه، سیاست ۹ نقشه تحول نظام سلامت (مصوب هیات محترم دولت در فروردین ۱۳۹۱) مبنی بر تامین حق مردم در بهره‌مندی عادلانه از سبد غذایی و آشامیدنی مطلوب و مکفی و اولویت‌های علم و فناوری در نقشه جامع علمی کشور (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی) مبنی بر توسعه آموزش‌ها و پژوهش‌های حوزه تغذیه و پیشگیری، به منظور حفظ سلامت جامعه با مشارکت دستگاه‌های اصلی مسئول تامین امنیت غذا و تغذیه و همکاری کلیه ذینفعان، و نیز بر اساس آخرین مطالعات این حوزه از جمله مطالعه سبد مطلوب غذایی، مطالعه سامانه ملی پایش امنیت غذا و تغذیه (سمپات) و مطالعه ملی آگاهی، نگرش و عملکرد تغذیه‌ای کارکنان نظام بهداشتی و خانوارهای ایرانی، **سند ملی تغذیه و امنیت غذایی** کشور برای اولین بار در سال ۱۳۹۱ با مشارکت طیف گسترده‌ای از ذینفعان تدوین و طی مکاتبات شماره ۱۰۰/۱۹۱۸ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۹۱ و ۱۰/۱۹۱۷ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۹۱ به روسای کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کل کشور و نیز دستگاه‌های همکار (وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان ملی استاندارد ایران، اتاق بازرگانی، شورای عالی استان‌ها و سازمان صدا و سیما) ابلاغ شد و در سال ۱۳۹۷ بر اساس نتایج به دست آمده از ارزشیابی مشارکتی سند (موضوع مصوبه کارگروه امنیت غذایی و تغذیه شورای عالی؛ مرداد ۱۳۹۵) با همکاری انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور، مورد بازنگری قرار گرفت.

نتایج به دست آمده از ارزشیابی عملکردهای متناظر با اهداف راهبردی سند، حاکی از **تحقق به طور میانگین ۶/۵۲ درصدی اهداف** است. میزان اجرایی شدن مداخلات پیش بینی شده به تفکیک اهداف راهبردی سند در نمودار روبرو نشان داده شده است.

درصد پیشرفت اهداف سند ملی تغذیه و امنیت غذایی طی سال‌های

۱۳۹۲ لغایت تیرماه ۱۳۹۶



به پیشنهاد وزارت خانه های بهداشت درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی و سازمان ملی استاندارد و سایر دستگاه های عضو شورای عالی سلامت و امنیت غذایی «اهداف راهبردی سند ملی تغذیه و امنیت غذایی» مشتمل بر برنامه جامع اقدام دستگاه‌های اجرایی تا سال ۱۴۰۴، تایید شده به مهر دفتر هیات دولت، به تصویب شورای عالی سلامت و امنیت غذایی رسید.

تبصره ۱: دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور موظف است بر اساس اسناد ابلاغی به دستگاه‌های همکار (وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان ملی استاندارد ایران، اتاق بازرگانی، شورای عالی استان‌ها و سازمان صدا و سیما) به شماره ۱۹۱۷/۱۰۰ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۹۱ تقسیم کار مداخلات لازم برای دستیابی به هر هدف و نظارت بر حسن اجرای آن‌ها را از طریق کارگروه تخصصی امنیت غذایی و تغذیه با مشارکت دستگاه‌های مرتبط انجام و گزارش سالانه عملکرد دستگاه‌ها و دستاوردها را در شورای عالی سلامت و امنیت غذایی ارایه نماید.

تبصره ۲: کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف به اجرای اقدامات مصوب شده در کارگروه تخصصی امنیت غذایی و تغذیه در حدود اعتبارات تخصیصی مربوطه طی زمان‌بندی تعیین شده هستند.

تبصره ۳: سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است در قالب اعتبارات سنواتی تخصیص یافته به دستگاه‌های ذی ربط برای اجرایی کردن اهداف راهبردی سند نسبت به اعمال آن در موافقت نامه های مبادله شده با دستگاه‌های اجرایی ذیربط اقدام نماید.

جهت‌گیری‌های ارتقاء تغذیه و امنیت غذایی کشور

جهت‌گیری کلی سند ملی تغذیه و امنیت غذایی کشور شامل دورنما و اهداف راهبردی برای تحقق در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۴ به قرار زیر خواهد بود:

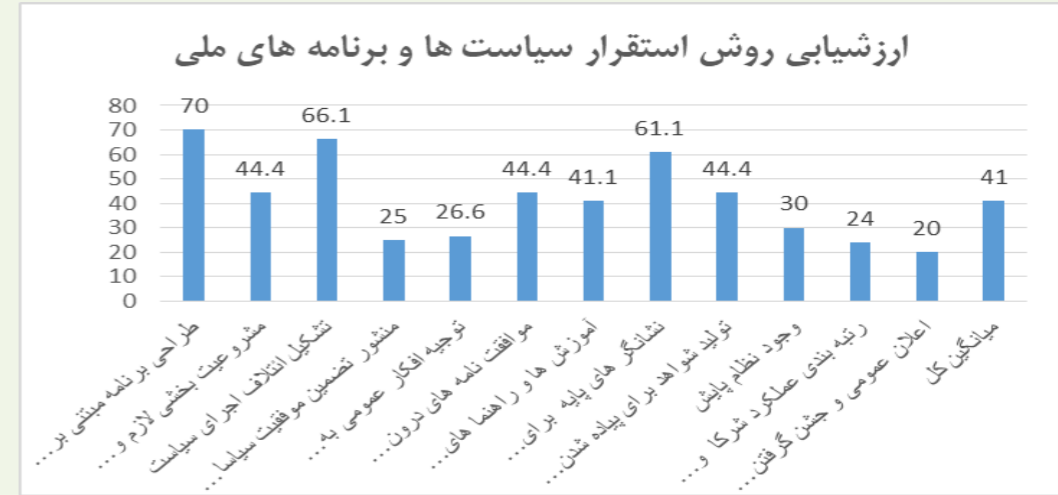
الف) دورنما در سال ۱۴۰۴

سازمان‌های اصلی مسئول در امنیت غذا و تغذیه‌ای کشور تا پایان سال ۱۴۰۴ توانسته‌اند با نهادینه‌سازی همکاری‌های بین‌بخشی و مشارکت مردم، ضمن بهبود دسترسی فیزیکی و اقتصادی عادلانه به غذا، نشانگرهای کم‌خوری، پر‌خوری، بدخوری، و پیامدهای آن را (در حد پیش‌بینی در این سند) بهبود داده و ضمن قرار دادن همه استان‌های کشور در وضعیت مطلوب امنیت تغذیه و غذا، رتبه کشور را در منطقه ارتقاء دهند.

ب) اهداف راهبردی

۱. افزایش درصد مصرف (میوه، سبزی، حبوبات و لبنیات) خانوارها منطبق با سبد مطلوب غذایی با توزیع عادلانه در دهک‌های درآمدی براساس الگوی مصرف ایرانیان به میزان ۱۰ درصد
۲. افزایش میانگین دریافت روزانه میوه‌ها، سبزی‌ها، حبوبات، شیر و لبنیات خانوارها با توزیع عادلانه در دهک‌های درآمدی براساس الگوی مصرف ایرانیان به میزان ۱۰ درصد سال پایه (بر اساس سبد مطلوب غذایی سال ۱۳۹۱)
۳. اصلاح و بهبود میانگین عوامل خطرزای شاخص (سموم آفات نباتی، فلزات سنگین و نیترات) در ۸ محصول کشاورزی پر مصرف (سیب زمینی، پیاز، خیار و گوجه فرنگی (فضای باز و گلخانه‌ای)، سیب و پرتقال در سطح تولید و عرضه به میزان ۱۰ درصد نسبت به سال پایه ۱۳۹۷ تا پایان برنامه متناسب با تخصیص اعتبارات مربوطه
۴. اصلاح و بهبود میانگین عوامل خطرزای شاخص (آفلاتوکسین، سموم آفات نباتی، فلزات سنگین، هورمون‌ها، آنتی‌بیوتیک‌ها) در محصولات دامی در سطح تولید و عرضه به میزان ۱۰ درصد نسبت به سال پایه ۱۳۹۷ تا پایان برنامه متناسب با تخصیص اعتبارات مربوطه
۵. افزایش میزان سبوس نان به میزان ۲۰٪ سال پایه ۱۳۹۵ و بر اساس سیاست ارتقای کیفیت نان کشور
۶. بهره‌مندی حداقل ۷۰ درصدی آحاد جامعه (کودکان، نوجوانان و جوانان، میانسالان، زنان باردار و سالمندان) از خدمات تغذیه‌ای (مشاوره، آموزش، مکمل‌یاری، رژیم درمانی، نظارت بر مراکز و ...) در شبکه همگانی خدمات جامع کشور
۷. کاهش میزان نمک، قندهای ساده، روغن و چربی موجود در فرآورده‌های غذایی و آشامیدنی پرمصرف با احتمال خطر بالا در صنف و صنعت به میزان ۳۰ درصد نسبت به سال پایه ۱۳۹۳
۸. کاهش شیوع سوء تغذیه پروتئین و انرژی در کودکان زیر ۵ سال به میزان ۲۰ درصد نسبت به سال پایه ۱۳۹۶
۹. توقف شتاب فزاینده اضافه وزن و چاقی در کلیه گروه‌های سنی
۱۰. کاهش شیوع کمبود ریز مغذی‌های شایع در ایران (ویتامین A، ویتامین D، کم‌خونی، روی، فقر آهن) به میزان ۱۰ درصد سال ۱۳۹۱ (پژوهش ملی پورای ۲ سال ۱۳۹۱)
۱۱. کاهش شیوع طغیان بیماری‌های ناشی از غذا (مسمومیت‌ها و عفونت‌ها و ...) به میزان ۲۰ درصد سال پایه ۱۳۹۵
۱۲. بهبود الگوی مصرف مکمل‌های ورزشی در باشگاه‌ها و اماکن ورزشی به میزان ۲۰ درصد سال پایه ۱۳۹۷ تا پایان برنامه

میانگین تطابق روش استقرار سند با حالت مطلوب ۴۱٪ بوده است که **بهترین تطابق** مربوطه به وجود برنامه مبتنی بر شواهد، وجود ائتلاف اجرای سیاست، وجود نشانگرهای پایه برای رصد پیشرفت سند و **کمترین تطابق** مربوط به ضعف توجه عمومی و مشارکت مردم و عدم رتبه‌بندی و تشویق عملکرد شرکا است. تحلیل محتوی جلسات کارگروه تخصصی تغذیه و امنیت غذایی که طی سال‌های ۹۲ تا ۹۵ تشکیل شده است نشان می‌دهد فقط ۳۴٪ مصوبات اجرایی شده است.



از جمله عوامل کلیدی موثر در پیشرفت حاصله می‌توان به شکل‌گیری کارگروه تخصصی مشورتی امنیت غذایی و تغذیه و برگزاری ۷۰ جلسه بین‌بخشی در راستای سیاستگذاری در حیطه‌های موضوعی اولویت‌دار سند و از جمله عوامل کلی و موثر در پیشرفت کمتر از حد انتظار سند در محیط می‌توان به عدم تصویب سند در شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور اشاره کرد. بنابراین تداوم اهداف مندرج در سند ابلاغی و مداخلات دستگاه‌ها تا سال ۱۴۰۴ پیشنهاد می‌شود. به منظور پیشرفت هر چه بهتر در زمینه تغذیه و امنیت غذایی کشور:

از نظر **شکل استقرار سند ملی** حداقل شش نقطه تمرکز وجود دارد: ارتقای کیفیت برگزاری جلسات کارگروه تخصصی تغذیه و امنیت غذایی، تولید شواهد و دیده‌بانی شاخص‌های سند ملی، تصویب در کارگروه تخصصی سلامت و امنیت غذایی، تامین مالی مطلوب تا سطح شهرستان‌ها، توانمندسازی محیطی شرکا (استان‌ها)، توجیه افکار عمومی و شکل‌گیری مشارکت مردم در اجرای سند ملی

از نظر **محتوی سند ملی** تمرکز بر چهار نقطه توصیه می‌شود: ارتقاء فرهنگ و سواد تغذیه‌ای جامعه و اصلاح الگوی غذایی به ویژه ارتقای کیفیت نان به عنوان قوت اصلی مردم، اجرای الگوهای کاهش امنیت غذا و تغذیه در کل کشور به ویژه در استان‌های کم‌برخوردار، ارتقای کیفیت خدمات مشاوره تغذیه به مردم و فرهنگ‌سازی در این زمینه همچنین حمایت طلبی از مسولان برای بهبود عوامل کلان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فن‌آوری، بین‌المللی و محیط زیست موثر بر تولید پایدار غذا

از اینرو نظر به اهتمام جمعی ذینفعان در ارزشیابی سند و برگزاری جلسات متعدد برای بازنگری اهداف راهبردی آن، و نیز به منظور کمک به افزایش ضمانت اجرای برنامه‌های هدف‌گذاری شده در سند (شامل دورنما، اهداف راهبردی، مداخلات و تقسیم کار)، طرح و تصویب سند در شورای عالی سلامت و امنیت غذایی کشور الزامی است. بدیهی است پس از تصویب سند در شورای عالی، دبیرخانه شورا از طریق ارتقا کیفیت برگزاری جلسات کارگروه امنیت غذایی و تغذیه، تولید شواهد و دیده‌بانی شاخص‌های سند ملی، تصویب سیاست‌های اجرایی در کارگروه مذکور، توانمندسازی محیط شرکا، توجیه افکار عمومی و جلب مشارکت مردم برای اجرای سند نسبت به استقرار برنامه اجرایی سند بر اساس مداخلات و تقسیم کار درون و برون بخشی صورت گرفته اقدام خواهد کرد.